

Josep Cots: 'L'existència de les editorials petites i mitjanes depèn de les llibreries independents'

Entrevista amb el responsable d'Edicions de 1984 i soci de Club Editor

En aquesta entrevista el responsable d' [Edicions de 1984](#) Josep Cots fa balanç, explica l'expansió de la seva editorial i de Club Editor (amb qui s'ha associat), situa els projectes de futur i opina sobre temes del món literari tan actuals com la mancança de títols traduïts al català, el paper que ha de jugar el nou Grup 62, la importància fonamental de les llibreries independents, la imminent Fira de Frankfurt.

Josep Cots (Manresa, 1942) no ha editat mai '1984' de [George Orwell](#), però és aquest llibre el que va donar nom a l'editorial. No li agrada parlar del seu passat i no n'ha parlat, però a través de comentaris escadussers i de reflexions de fons se'ns presenta com un personatge llibertari, idealista, curiós, atrevit, un 'outsider' del món de l'edició en català. Professionalment viu un període d'expansió, que va començar fa dos anys quan es va associar amb Club Editor, la històrica editorial de [Joan Sales](#), que feia anys que es trobava anestesiada perquè no li provava estar amb Columna. Maria Bohigas, néta de Sales i responsable de Club Editor, va trencar l'impàs, va abandonar Columna i va fer entrar en joc Josep Cots. De llavors ençà ambdues editorials comparteixen despatx al barri del Poble Nou de Barcelona i impulsen plegades el segell Butxaca 1984.

Des de l'any 2005 Club Editor ha recuperat quinze títols del seu fons, i de fa pocs mesos ha obert una nova col·lecció, 'La cara fosca de les lletres', on s'hi publicaran dietaris, epistolaris, memòries... d'alguns dels autors importants del seu catàleg. Precisament, per exemplificar l'objectiu d'aquesta col·lecció, Club Editor ha presentat l'epistolari 'Cartes a Màrius Torres' de Joan Sales, juntament amb la reedició de 'Incerta Glòria' del mateix autor (dins la col·lecció Club dels Novel·listes). Es tracta de dues obres complementàries, perquè són les dues cares d'una mateixa moneda, una en ficció i l'altre en no ficció. Aquesta és la intenció en futures edicions. També s'ha aprofundit en la col·lecció Club Editor Jove, que a partir d'aquest mes començarà a publicar els títols de Mercè Rodoreda en butxaca, amb postfacis escrits per Maria Barbal, Xavier Pla, Arnau Pons, etc. Club editor disposa de títols tan importants de l'autora com 'La plaça del Diamant', 'El carrer de les Camèlies', 'Jardí vora el mar', 'Mirall trencat', 'La mort i la primavera'.

Pel que fa a Edicions de 1984, Cots explica que a partir d'ara la col·lecció 'Temps maleïts' se centrarà en publicar autors soviètics que van ser perseguits o exclosos per l'Stalinisme, amb noms com Daniel Harms i Andrei Platonov. Continuarà recuperant l'obra d'autors catalans oblidats com ha fet amb Juli Vallmitjana, Eduard Girbal Jaume i Frederic Pujulà, dins la col·lecció Mirmanda. També ha encetat la col·lecció Poesia, amb '70 poemes' de Quim Espanol, que inclou un cd.

—I vostè, d'on surt?

La meua vocació editorial ve del temps de les tenebres, el temps de la lluita anti-franquista. Vaig percebre que a través del raonament i la paraula es podien canviar les coses. És a partir d'aquest convenciment que, quan es va acabar el període negre de la dictadura i va començar aquest període gris (perquè no és pas blanc), cap a l'any 1984 i en motiu de la commemoració de la novel·la de George Orwell, '1984', vaig participar en un seminari sobre l'escriptor. Llavors vaig pensar que era una bona ocasió per impulsar una editorial que es digués Edicions de 1984. Vaig convèncer dues persones més i vam començar, encara d'afició. '1984' és un títol molt definitori de l'obra de l'Orwell, perquè se situa en una postura anti-totalitària, de compromís amb la honestat intel·lectual, que diu: 'En un moment greu de crisi ens podem aliar fins i tot amb el diable, però no deixarem de dir que és el diable'. A partir d'aquests principis vam muntar una editorial que reflectia dues línies sobre el segle XX: una col·lecció de la literatura, 'Temps maleïts', i una altra, 'Soldats de ploma', a partir de la gent que s'ha compromès en la lluita contra el totalitarisme i n'ha deixat testimoni escrit. Però combinar l'editorial amb les feines de cadascú, era difícil. Per aquesta raó vam suspendre el projecte l'any 1990 (haviem publicat quinze títols) i no el vaig reprendre fins el 1996.

—Què va canviar?

Al 1996 vaig tornar a impulsar l'editorial, però aquesta vegada de forma professional. Vaig mantenir la col·lecció 'Temps maleïts' i vaig congelar la col·lecció 'Soldats de ploma', perquè era molt més difícil trobar documents per publicar. Per altra banda, vaig obrir una col·lecció literària, 'Mirmanda', nom que ve del 'Canigó' de Verdaguer. Després vaig fer una col·lecció de butxaca i la col·lecció 'De bat a bat', d'assaig sobre temes polèmics d'actualitat. En el decurs del camí, fa dos anys, la Maria Bohigas em va trucar i em va dir que estava desencantada i que el segell es trobava aturat des que es va associar amb Columna, i que ja n'estava tipa. Em va proposar que ens associéssim. Jo, conscient que era una editorial emblemàtica que no es podia deixar morir i veient que s'obria un nou ventall editorial, vaig acceptar i vam començar a treballar plegats.

—Una de les apostes que afronten ara plegats és la col·lecció de butxaca.

En la col·lecció de butxaca agruparem les obres tan del Club Editor com d'Edicions de 1984 sota el segell 'Butxaca 1984'. Serà com un tercer segell, amb una projecció de 12 títols l'any. I també oferirem inèdits. Per exemple, clàssics de Balzac per primera vegada en català en edició de butxaca. Aquí no és habitual, però als països que en diuen estrangers sí que és un procediment habitual, i a mi sempre m'ha agradat.

—De cara al 2008, Edicions de 1984, Club Editor i Butxaca 1984 quants llibres publicaran en total?

Si tot va com ha d'anar, 42 títols, que tenen la particularitat que tots són de pes, són títols de fons, no són comercials.

—Vostè la novetat fàcil no la busca?

No, no la busquem. Això no vol dir que no hàgim aconseguit best-sellers. En poesia, per exemple, vam publicar 'Pàtria' de Verdaguer, i en vam vendre molts milers. Altres exemples: 'Berlin Alexanderplatz' d'Alfred Döblin o el 'Cap de turc' de Günter Wallraff, que ara el tenim en butxaca i n'hem venut més de dotze mil.

—1984 va consolidant una marca que s'associa a un catàleg de qualitat.

Com a mínim ho intentem. I tenim interès en publicar obres que el públic català desconeix, però que són molt bones. No anem pel camí fàcil, de buscar l'èxit per l'èxit. Això no vol dir que més endavant no muntem una línia més comercial.

—Tenen un gust peculiar, fora del cànon europeu. Acaben de publicar l'autor egipci Alaa Al Aswani amb 'L'edifici laqubian', publicaran autors russos, també és a punt de sortir una obra del libanès Elias Khouri... On busqueu i com trobeu aquests escriptors?

Llegim moltíssim tot el que surt publicat aquí i a fora. I de vegades també són caramboles. El llibre 'L'edifici laqubian' el vaig escollir a partir d'una ressenya en mig de dues-centes. Em va semblar interessant. Vaig demanar el llibre vaig donar-lo a llegir. I el vam publicar. I amb el del Jason Goodwin, 'The Janissary Tree', que és a punt de sortir, va passar exactament el mateix. Em va cridar l'atenció sobretot l'autor: un anglès que estudia l'imperi Otomà i que a més el novel·la. És un autor molt jove amb molt poca obra publicada.

—Veig que no té por a arriscar-se.

Si no t'arrisques no et diverteixes, i t'avorreixes com una ostra. Això del risc no em preocupa massa.

—Desestima d'entrada algun llibre?

Jo d'entrada ho miro tot, es vengui o no es vengui. Ara, pot ser que es vengui i que no m'interessi, o potser sí. El 'Tractat d'ateologia' Michel Onfray es va vendre molt bé a França. A mi em va interessar el tema. Em va semblar que l'ateisme és un tema candent, i sobretot amb aquesta onada catòlico-reaccionària encara més. Ara acabem de publicar, del mateix autor, 'La força d'existir', que és la contraposició del primer llibre: si l'ateisme diu 'això no va enlloc', la força d'existir és la vida de l'home com a fet nuclear.

—Vostè és un editor que fa accions que són poc habituals en l'edició catalana, com ara treure l'edició catalana d'un llibre molt abans que la castellana.

Si que ho faig, sempre que puc. Trobo que és un fet natural. Se suposa que la llibertat de competència funciona, doncs hi jugo. Diuen que l'aparició de les dues edicions juntes creen més impacte, però jo no m'ho crec. I jo em dec als lectors i si puc tiro endavant.

—Vostè va publicar 'A cegues' de Claudio Magris gairebé un any abans que aparegués l'edició castellana.

Ja havia publicat 'El Danubi'. Em vaig assabentar pel 'Corriere della Sera' que sortia aquest nou llibre, vaig demanar els drets, me'ls van concedir, l'Anna Casassas el va traduir molt ràpidament i el vam treure. Jo penso que hi ha un públic que llegeix en castellà però que és català, i que si troba l'edició en català la llegeix en aquesta llengua. Per això penso que se li ha d'oferir.

—Per què creu que el públic català encara llegeix més les traduccions al castellà que al català?

Dels llibres per adults que es consumeixen a Catalunya, un 78% es llegeixen en castellà i un 22% en català. Per què? Hi ha una inèrcia, és cert. També hi ha uns mitjans de comunicació que donen primacia a les traduccions en castellà. I, en tercer lloc, hi ha una manca d'oferta en català. Si entres en una llibreria trobaràs 100 llibres traduïts al castellà per deu traduïts al català. Doncs ens en falten 90. I aquesta manca d'oferta s'hauria de resoldre amb una aportació important de l'administració, que hauria d'intervenir en l'ajuda a les traduccions, amb un sistema d'ajudes competitives en el temps, no fora del temps i de l'espai. Perquè, al cap i a la fi, els recursos que Cultura destina al llibre en català, em sembla que estan al voltant del 1'3%, que és una misèria absoluta.

—Què vol dir?

La traducció té unes despeses enormes i el volum de mercat no té unes compensacions econòmiques per a l'editor. Això té uns aspectes una mica enganyosos també. Perquè he parlat amb editors de Madrid que estan contentíssims i sort en tenen de la venda de llibres en castellà a Catalunya. Si no fos per aquesta venda no podrien pas funcionar, diuen. Però el cert és que ells tenen un mercat de 400 milions de lectors potencials i nosaltres només el tenim de sis o set. Per compensar aquesta diferència de mercat cal la intervenció de l'administració. Perquè si no s'amortitza la traducció jo no m'arriscaré a traduir. Des del departament de Cultura ara diuen que sobretot cal la promoció. És cert, però amb promoció i prou no es resolen certes mancances. Els llibres que no surten en català, com els promocionaràs? Si només faig promoció sobre els llibres que ja apareixen en català, vol dir que manejo només un 22% del mercat lector i no guanyo terreny en el 78% restant. Però si podem incrementar la traducció al català, amb molta facilitat podem passar del 22% al 42% de lectors en català.

—D'on treu aquestes dades?

Són dades que dona el Gremi d'Editors. De fet, la lectura en dades de fa uns quants anys es troba entre un 30% de lectors en català i un 70% de lectors en castellà. Però si al català li descomptes el llibre de text i el llibre infantil i juvenil, ens situem, en el llibre per adult, sobre el 22%.

—Segons un estudi de l'Associació d'Editors en Llengua Catalana, en els punts de venda el llibre català és troba molt més mal col·locat que el castellà. Això també deu afectar.

A les llibreries les traduccions català/castellà s'acostumen a posar de costat. Jo al llibreter li veig una actitud bona respecta al llibre en català. Per a mi, insisteixo, el problema radica en una qüestió d'oferta. El llibreter s'ha de guanyar la vida com tothom i poc hi pot fer si li arriben cent novetats en castellà i deu en català. Ara, el que ja depen més del llibreter és la reposició dels llibres. Ha de tenir la cura que la reposició en la prestatgeria estigui en les dues llengües. Aquí sí que hi ha un dèficit. Jo m'hi he trobat en moltes ocasions.

—I les biblioteques?

És l'altre aspecte important. A les biblioteques hi hauria d'haver, com a mínim, una paritat en les compres que es fan castellà-català. I amb una cura per adquirir llibres de temàtica catalana i autors catalans.

—Això no passa?

No. Es va aconseguir una cosa important en l'anterior legislatura, que va ser un petit pas de gegant, quan es va separar l'ajuda a l'edició del que és l'adquisició bibliotecària, perquè abans estava tot barrejat. I s'ha fet un sistema d'adquisició àgil i modern. És un plantejament excel·lent: Nosaltres podem plantejar a les biblioteques els llibres que publicarem tres mesos abans que surtin. De tal manera que les biblioteques poden disposar dels llibres al mateix temps que arriben a les llibreries. Però hi ha dos aspectes que cal

millorar: primer, augmentar la dotació per a la compra de llibres en català, i segona, que la compra centralitzada de títols per a les biblioteques contempli més els autors catalans. Perquè, parlo per mi: dels autors catalans que he publicat, doncs pràcticament no me n'han comprat cap. Per exemple, 'La tragèdia de cal Pere Llarg' d'Eduard Girbal Jaume, no es pot trobar a les biblioteques, perquè no se n'ha comprat cap exemplar de forma centralitzada. Potser es troba en alguna biblioteca si aquesta l'ha adquirit pel seu compte. Però vaja, són temes que s'han d'anar ajustant. El nou sistema és infinitament millor que l'anterior, que es basava en el suport genèric. Passar a la compra dels llibres és positivíssim pel suport al llibre en català.

—En el seu catàleg no hi ha autors catalans vius. Que no hi té interès?

L'interès el tinc tot. El que passa és que els autors catalans estan molt agafats i la recerca d'autors nous que tinguin una mínima qualitat, doncs costa molt. De moment hem obert la via de la recuperació d'autors oblidats. Nosaltres no estem tancats a autors nous, però ens costa enormement trencar el monopoli. Pensa que tot és organitzat sobre un sistema de premis, que jo crec que malmet la qualitat literària. Hi ha aquesta associació perversa que fa que gairebé qualsevol que comença a escriure té un premi.

—Els autors joves diuen que si no es presenten als premis no tenen possibilitat de publicar.

La majoria dels premis són pre-fabricats abans. Nosaltres no estem ficats en cap premi ni en tenim cap de creat. Ara, si algun dia en convoquéssim un, seria amb criteris completament restrictius respecte a la manipulació que en fan moltes editorials. Les editorials formen part del jurat i es converteixen en una mena de comissari literari del premi. Jo crec que hi hauria d'haver uns pocs premis literaris (set o vuit) molt reconeguts i diversificats. Es podria premiar, per exemple, la millor obra estrangera, que ara no existeix. Penso que faria augmentar el nivell.

—Com valora la literatura catalana que es fa ara?

Hi ha alguns escriptors importants. A mi el que m'agrada més és en Julià de Jòdar, sens dubte. També hi ha en Monzó, que està molt bé; hi ha en Baltasar Porcel, que té una part d'obra important; en Miquel de Palol... En un altre nivell, en Sergi Pàmies i l'Empar Moliner, encara que l'estil i la temàtica no m'atrauen tant. Però el nivell és bo, molt bo, equiparable a la literatura castellana i fins i tot a la francesa. Ara, el que no es pot dir és que tot és bo. Això ha fet molt de mal, perquè al final la gent se'n cansa. I el lector n'ha sortit escaldat. No tots els autors són bons. Hi ha de tot, com a tot arreu, i s'ha de classificar.

—Els crítics han fomentat aquesta idea?

Hi ha crítics que fan de crítics, però hi ha una tendència a pensar que perquè s'escriu en català el crític no ha de criticar. I això és radicalment fals. El crític ha de tenir la llibertat de criticar si no els agrada un llibre d'un autor català.

—Ja ho fan.

Sí, ho fan, però després se'ls critica perquè ho fan.

—Un fenomen com el del Sánchez Piñol com se l'explica vostè?

Home, no hi he pensat gaire. Però crec que la primera condició de l'èxit és que la Isabel Martí, l'editora, l'ha treballat molt bé. I després, la novel·la té un parell o tres d'elements que enganxen molt i fan la novel·la molt vendible. 'La pell freda' té la virtut que la comences a llegir i t'enganxa i no la pots deixar fins al final. Això és d'agrair. És una novel·la comercial, això també ha de quedar clar, cosa que és bona perquè hi ha d'haver de tot. El llibre aquí ha tingut èxit. Quan es tradueix en una altra llengua ja va avalat per l'èxit d'aquí i només falta que en un altre país tingui un cert èxit, perquè es produeixi un fenomen d'empatia arreu.

—Aquesta expansió d'Edicions de 1984 i de Club Editor és una manera de posicionar-se davant la concentració editorial del Grup 62? No. Ara, jo crec que si el Grup 62 ho fa bé, hi sortirem guanyant tots. Si ho fa malament, els primers que cauran seran ells. I torno al joc de les xifres del 22% i el 78%: Si ells es dediquen a remenar l'olla del 22%, doncs, com totes les olles, l'aigua s'anirà evaporant i al final se n'anirà a fer punyetes. Si es posen a remenar l'olla del 78%, llavors anirem bé. Ells creixeran i tota la resta també anirem endavant. Si ho fan bé ens afavorirà a tots.

—Fer-ho bé, què vol dir?

Aquesta aposta per La Btxaca, em sembla una bona aposta. Però també els hi diria que, com que tenen una capacitat industrial i financera més forta, es posin en el terreny de les traduccions, en el terreny de l'oferta, que apostin pel que falta. Ells han de guanyar el públic català que llegeix habitualment només en castellà. Així es podran aconseguir uns paràmetres de lectura equiparables entre el castellà i el català, que és el que hauria de ser natural. I ho han de fer per criteris comercials! Hi ha mercat, la gent llegeix molt més que abans.

—Vostè és un editor poruc pel que fa a les noves tecnologies, a internet?

Tot el que siguin avenços no em fan por. I el llibre és una peça perfecta, insubstituïble. A mi el que em fa por és la banalització. Em preocupen els gran 'tinglados' multinacionals, que copin les xarxes de distribució i condicionin el tipus d'edició, i que desapareguin les llibreries independents. Això és el que ens ha de preocupar, perquè suposa la banalització del món de la cultura. A Catalunya tenim una xarxa de llibreries independents molt important i el manteniment d'aquesta xarxa és clau. Tota aquesta polèmica amb Abacus, per exemple, penso que si l'existència d'Abacus va en contra de les llibreries independents, doncs ens hem de plantejar què fem. Perquè no podem perjudicar les llibreries independents de cap de les maneres. L'existència de les editorials petites i mitjanes, i fins i tot el Grup 62, depenen de les llibreries independents.

—Creu que la Fira de Frankfurt suposarà un abans i un després per a la difusió internacional de la literatura catalana?

La Fira de Frankfurt suposarà un abans i un després sobretot per l'actitud que agafin els editors d'aquí. Si Frankfurt fa que els editors d'aquí canviïn d'actitud, es posin les piles, i contemplin que han de vendre a fora els seus autors, com ho fan les editorials franceses i angleses, doncs sí que hi haurà un abans i un després. Ara, si després de Frankfurt ens repleguem altra vegada i l'Institut Ramon Llull es dedica a donar les quatre ajudetes (que estan molt bé) i no es fa res més, doncs no haurà canviat res. Frankfurt ha de motivar sobretot un canvi d'actitud dels editors.

Montserrat Serra

7 maig 2007

Una notícia de VilaWeb.cat
Edició GENERAL
<http://www.vilaweb.cat>
[Enllaç permanent](#)